

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Έργο: «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»

Επιμορφωτικό Σεμινάριο

**«Διδάσκω και διερευνώ τη διδασκαλία μου
σε μια πολυπολιτισμική τάξη»**

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

28, 30 Νοεμβρίου & 1 Δεκεμβρίου
Ρέθυμνο,
Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Αίθουσα Μιχελή

Στερεότυπα και προκαταλήψεις: κοινωνιο-ψυχολογική προσέγγιση

Μανόλης Δαφέρμος
Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Ψυχολογίας
Πανεπιστημίου Κρήτης

Στην εισήγηση παρουσιάζονται οι έννοιες «στερεότυπα», «προκαταλήψεις» υπό το πρίσμα της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Αναλύεται ο μηχανισμός δημιουργίας στερεοτύπων και οι κοινωνικές αιτίες αναπαραγωγής τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων αναφορικά με διαφορετικές εθνο-πολιτισμικές ομάδες στη βάση του δίπολου «Εμείς» - «Αυτοί». Εν κατακλείδι, επιχειρείται η ανάδειξη στρατηγικών εντοπισμού και αντιμετώπισης των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*, Reading, MA: Addison-Wesley
- Αζίζι - Καλάτζη, Α., Ζώνιου - Σιδέρη & Βλάχου, Α. (1996). *Προκαταλήψεις και στερεότυπα*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ - ΓΓΛΕ.
- Γκότοβος, Α. (1996). *Ρατσισμός κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*. Αθήνα: ΓΓΛΕ.
- Δαφέρμος, Μ. (2006). *Περιορισμοί και εκπαιδευτική ένταξη*. Αθήνα: Ατραπός.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Harcourt-Brace.
- McGarty, C., Yzerbyt, V. & [Spears, R.](#) (2002). *Stereotypes as explanations : the formation of meaningful beliefs about social groups*. [London: New York: Cambridge University Press.](#)
- Tajfel, H. & Forgas, J. (1999). Κοινωνική κατηγοριοποίηση: γνώσεις, αξίες και ομάδες, στο Σ.Παπαστάμου (επιμ.), *Σύγχρονες έρευνες στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Διομαδικές σχέσεις (σ. 271 - 298). Αθήνα: Οδυσσέας.

Είναι εφικτό να διδάσκω και ταυτόχρονα να διερευνώ τη διδασκαλία μου;

**Ελένη Κατσαρού
Λέκτορας, Τμήμα
Φιλοσοφικών και
Κοινωνικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Κρήτης**

Στην εισήγησή μου αυτή ουσιαστικά θα παρουσιάσω τις βασικές αρχές σχεδιασμού του συγκεκριμένου επιμορφωτικού σεμιναρίου. Θα δείξω ότι πρόκειται για ένα σεμινάριο που ξεκινά από τις εμπειρίες και τα βιώματα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών, απαιτεί την προσωπική τους εμπλοκή και δράση και στοχεύει στην επαγγελματική τους ανάπτυξη με τρόπο ενεργητικό, συμμετοχικό και συνεργατικό. Θα εξηγήσω τι θα περιλαμβάνει το σεμινάριο αυτό και θα αιτιολογήσω γιατί σχεδιάστηκε με αυτόν τον τρόπο. Η αιτιολόγηση αυτή θα στηρίζεται στη μεθοδολογία της έρευνας δράσης και στο κίνημα του εκπαιδευτικού – ερευνητή. Τέλος, θα τονίσω τις προοπτικές συνέχισης της επιμορφωτικής αυτής προσπάθειας σε επίπεδο σχολείου και τάξης πια προκειμένου να αντιμετωπιστούν αληθινά προβλήματα σε πραγματικές συνθήκες.

Ταυτότητα και ετερότητα – «αμφίσημες» ή «μεταμφιεσμένες» ταυτότητες στο σχολικό περιβάλλον.

**Γιώργος Τσιώλης
Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Κοινωνιολογίας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης.
tsiolisg@social.soc.uoc.gr**

Η παρουσίαση θα εστιάσει στους τρόπους διαχείρισης του διαλεκτικού ζεύγματος «ταυτότητα/ετερότητα» σε περιπτώσεις μιας ξαφνικής πολιτισμικής αλλαγής, όπως είναι η εμπειρία της αναγκαστικής προσαρμογής σε ένα καινούργιο κυρίαρχο εθνοπολιτισμικό περιβάλλον. Με αναφορές σε εμπειρικές έρευνες, που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα, θα αναδειχθούν οι προκλήσεις που γεννά το δίλημμα, το οποίο αντιμετωπίζουν συχνά μετανάστες μαθητές/τριες: από τη μια να προβάλλουν τη «δική τους» ταυτότητα, ενισχύοντας την εσωτερική αλληλεγγύη της ομάδας τους και δημιουργώντας σύνορα εντός της κοινωνίας υποδοχής, ή από την άλλη να υιοθετήσουν συμπεριφορές και στάσεις της ελληνικής κουλτούρας, με σκοπό την σχολική επιτυχία και την κοινωνική αποδοχή. Οι έννοιες της «μεταμφιεσμένης» και «αμφίσημης» ταυτότητας θα αποτελέσουν κομβικά σημεία του προβληματισμού, που θα αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια της εισήγησης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Βέικου Χριστίνα: Ζώντας ανάμεσα σε «άλλους». Η βίωση ενός εκούσιου αποκλεισμού. Στο Καυταντζόγλου Ρ. & Μ. Πετρονάκη, *Όρια και Περιθώρια. Εντάξεις και Αποκλεισμοί*. Εκδόσεις Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών. 2000.

Τσιάνιαλος Γιώργος: Απέναντι στα εργαστήρια του Ρατσισμού. Εκδόσεις Τυπωθήτω. 2006

Wetherell Margaret: Ομαδική σύγκρουση και η κοινωνική ψυχολογία του Ρατσισμού. Στο Wetherell Margaret (επιμ) *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα*. Εκδόσεις Μεταίχμιο. 2004.

Η διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας στο ελληνικό σχολείο

Χατζηδάκη Ασπασία
Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστημίου Κρήτης
aspahatz@edc.uoc.gr

Την τελευταία δεκαπενταετία το φαινόμενο της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλότητας στις σχολικές τάξεις απέκτησε μεγάλες διαστάσεις λόγω της άφιξης μεγάλου αριθμού οικονομικών μεταναστών και παλινοστούτων ομογενών στην Ελλάδα. Η επίσημη εκπαιδευτική πολιτική υποστηρίζει την 'ένταξη' και την 'ενσωμάτωση' των μαθητών αυτών σε αντιπαράθεση με την 'αφομοίωση' τους στην ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, η προσέγγιση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης που προτείνεται βάσει του Νόμου 2413 του 1996 δεν συνάδει με το πνεύμα της προσέγγισης αυτής αλλά διολισθαίνει σε μία διαχωριστική εκπαιδευτική πολιτική, που εξαντλείται σε εκπαιδευτικά μέτρα ειδικά για τους μαθητές με διαφορετικό εθνοτικό, θρησκευτικό και πολιτισμικό υπόβαθρο (Δαμανάκης, 2002).

Στην εισήγηση αυτή θα συζητηθούν καταρχήν οι έννοιες 'πολυπολιτισμικότητα', 'διαπολιτισμικότητα' και 'διπολιτισμικότητα' και θα παρουσιαστούν αντίστοιχα μοντέλα αγωγής. Στη συνέχεια θα συζητηθεί η σημασία της ανάδειξης και αξιοποίησης του πολιτισμικού και κυρίως του γλωσσικού κεφαλαίου των 'πολιτισμικά διαφορετών' μαθητών και θα παρουσιαστούν μοντέλα για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Προτεινόμενη (ενδεικτική) βιβλιογραφία

- Alufi Pentini, Anna** (2005) (μεταφρ. Μ. Τζουλιάνη, εισ.-επιμ. Χ. Γκόβαρης), *Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό εργαστήριο*. Αθήνα: Ατραπός.
- Baker, Colin** (2001) (μεταφρ. Α.Αλεξανδροπούλου, εισ.-επιμ. Μ.Δαμανάκης), *Εισαγωγή στη διγλωσσία και στη δίγλωσση εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Cummins, Jim** (2005) (μετ. Σ. Αργύρη, εισ.-επιμ. Ε. Σκούρτου), *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg, (2^η έκδοση βελτιωμένη).
- Γκόβαρης, Χρήστος** (2001) *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Γκότοβος, Αθανάσιος** (2002) *Σχολείο και Ετερότητα. Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

- Δαμανάκης, Μιχάλης** (2002) *Η εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg. (2η έκδοση)
- Κοιλιάρη, Αγγελική** (2005) *Πολυγλωσσία και γλωσσική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Τσιάκαλος, Γιώργος** (2000) *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Φραγκουδάκη, Άννα & Θάλεια Δραγώνα** (επιμ.) (1997) «Τι είν'η πατρίδα μας;». *Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Χατζηδάκη, Ασπασία** (2005) (επιμ.) «Δίγλωσσοι μαθητές στα ελληνικά σχολεία: διδακτικές προσεγγίσεις και θεωρητικά ζητήματα». *Επιστήμες Αγωγής*, θεματικό τεύχος 2005.